

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

В. Ф. Пуртов
В. П. Третяк
М. М. Кудінова

РЕГІОНАЛЬНО-АДМІНІСТРАТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Навчальний посібник

Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України

Харків – 2013

УДК 005.5:332.1(075.8)
ББК 65.050.2я73
П 88

Рецензенти:

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри банківської справи Київського національного університету імені Тараса Шевченка **С. В. Науменкова**;
доктор економічних наук, професор, завідувач відділом ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України» **Л. В. Лівковська**;
доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту та бізнесу Харківського національного економічного університету **Т. І. Лепейко**.

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів
(лист № 1/11-17573 від 12.11.2012 р.)*

Пуртов В. Ф.

П 88 Регіонально-адміністративний менеджмент : навчальний посібник / В. Ф. Пуртов, В. П. Третяк, М. М. Кудінова. – Х. : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2013. – 312 с.

ISBN 978-966-623-938-2

У навчальному посібнику викладено основні теоретичні питання регіонально-адміністративного менеджменту: поняття, мета, функції; сутність та значення місцевого самоврядування; структура місцевих бюджетів; методологія регіональної економічної діагностики. З урахуванням сучасного соціально-економічного стану регіонів розглянуто: управління природними ресурсами та охороною довкілля; сутність антикризового управління та проблеми регіонального розвитку; регіональні концепції сталого розвитку.

Навчальний посібник призначений для студентів вищих навчальних закладів економічного профілю, аспірантів, а також широкого кола читачів, яких цікавлять питання регіонально-адміністративного менеджменту.

УДК 005.5:332.1(075.8)
ББК 65.050.2я73

ISBN 978-966-623-938-2

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2013
© Пуртов В. Ф., Третяк В. П., Кудінова М. М., 2013
© Дончик І. М., макет обкладинки, 2013

ЗМІСТ

ВСТУП	6
ТЕМА 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕГІОНАЛЬНО-АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	8
1.1 Адміністративно-територіальний устрій України.....	8
1.2 Регіонально-адміністративний менеджмент у системі державного управління України.....	15
1.3 Цілі та функції регіонально-адміністративного менеджменту....	17
1.4 Розвиток регіонального управління у світі та в Україні (внесок провідних учених в наукову галузь).....	19
1.5 Інституційна і правова база регіонально-адміністративного менеджменту в Україні.....	26
<i>Запитання для самоконтролю</i>	28
<i>Рекомендована література до теми</i>	28
ТЕМА 2 РЕГІОН – БАЗОВИЙ ЕЛЕМЕНТ РЕГІОНАЛЬНО-АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	30
2.1 Поняття «регіон»: суть, критерії формування, ознаки	30
2.1.1 Визначення понять «регіон», «район».....	30
2.1.2 Наукові підходи до трактування поняття «регіон».....	32
2.1.3 Особливості утворення і функціонування регіонів.....	36
2.2 Економічні засади регіонального менеджменту	45
2.2.1 Роль регіону в національній економіці України.....	45
2.2.2 Механізм регіонального управління.....	48
2.2.3 Економічна самостійність регіону.....	52
2.3 Регіональна політика держави	55
2.3.1 Сутність регіональної політики держави.....	55
2.3.2 Основні компоненти регіональної політики.....	57
2.3.3 Цілі державної регіональної політики.....	60
<i>Запитання для самоконтролю</i>	62
<i>Рекомендована література до теми</i>	63
ТЕМА 3 МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В СИСТЕМІ РЕГІОНАЛЬНО-АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	64
3.1 Суть і роль місцевого самоврядування	64
3.1.1 Поняття і генезис місцевого самоврядування.....	64
3.1.2 Сучасні моделі місцевого самоврядування.....	70
3.1.3 Принципи і функції місцевого самоврядування.....	74
3.1.4 Міжнародні організації в галузі місцевого самоврядування.....	77
3.1.5 Всеукраїнські асоціації органів місцевого самоврядування.....	83
3.2 Взаємозв'язок місцевого самоврядування з органами державного управління	87
3.3 Елементи системи місцевого самоврядування в Україні	96
3.3.1 Територіальна громада.....	96
3.3.2 Сільські, селищні, міські, районні у містах ради.....	100

3.3.3 Виконавчі органи сільських, селищних та міських рад.....	116
3.3.4 Районні та обласні ради.....	128
3.4 Організація служби в органах місцевого самоврядування.....	132
<i>Запитання для самоконтролю.....</i>	<i>136</i>
<i>Рекомендована література до теми.....</i>	<i>137</i>
ТЕМА 4 МАТЕРІАЛЬНА І ФІНАНСОВА ОСНОВА	
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	139
4.1 Право комунальної власності.....	139
4.2 Місцеві бюджети.....	140
4.2.1 Сутність та структура місцевих бюджетів.....	140
4.2.2 Доходи місцевих бюджетів.....	142
4.2.3 Видатки місцевих бюджетів.....	149
4.2.4 Склад доходів та видатків бюджетів районів у містах.....	156
4.2.5 Порядок розроблення місцевих бюджетів.....	156
4.2.6 Позабюджетні кошти, порядок їх формування та напрями використання.....	158
<i>Запитання для самоконтролю.....</i>	<i>160</i>
<i>Рекомендована література до теми.....</i>	<i>160</i>
ТЕМА 5 МЕТОДОЛОГІЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ	
ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ.....	162
5.1 Індикативне планування.....	162
5.2 Перспективні напрями в регіональному аналізі.....	163
5.3 Система індикаторів для оцінки стану регіону.....	163
5.4 Модель діагностики регіону.....	170
5.5 Діагностика природно-ресурсного потенціалу.....	171
5.6 Демографічна діагностика.....	172
5.7 Діагностика розселення.....	173
<i>Запитання для самоконтролю.....</i>	<i>174</i>
<i>Рекомендована література до теми.....</i>	<i>175</i>
ТЕМА 6 УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНИМИ РЕСУРСАМИ	
ТА ОХОРОНОЮ ДОВКІЛЛЯ РЕГІОНУ.....	176
6.1 Природно-ресурсний потенціал України та її регіонів: сутність та характеристики.....	176
6.2 Охорона природних ресурсів.....	184
6.3 Управління в галузі охорони навколишнього природного середовища.....	186
<i>Запитання для самоконтролю.....</i>	<i>191</i>
<i>Рекомендована література до теми.....</i>	<i>192</i>
ТЕМА 7 АНТИКРИЗОВИЙ РЕГІОНАЛЬНО-	
АДМІНІСТРАТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ.....	194
7.1 Сутність антикризового управління.....	194
7.2 Класифікація криз та їхня характеристика.....	195
7.3 Проблеми регіонального розвитку та їх характеристики.....	197

<i>Запитання для самоконтролю</i>	200
<i>Рекомендована література до теми</i>	201
ТЕМА 8 РЕГІОНАЛЬНІ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	202
8.1 Сталість регіонального розвитку.....	202
8.2 Концепції сталого регіонального розвитку.....	205
8.3 Основи сталого розвитку Харківської області до 2020 року...	209
<i>Запитання для самоконтролю</i>	212
<i>Рекомендована література до теми</i>	212
ТЕМА 9 МІСТО В СИСТЕМІ РЕГІОНАЛЬНО-АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	215
9.1 Особливості управління соціально-економічними процесами міста	215
9.1.1 Концепція управління містом.....	216
9.1.2 Класифікація організаційних структур управління містом...	217
9.1.3 Загальні закони і принципи створення й удосконалення організаційної структури управління містом.....	218
9.2 Маркетинг міста	220
9.2.1 Суть маркетингу міста і його роль у сучасних умовах господарювання.....	220
9.2.2 Еволюція концепції маркетингу міста.....	223
9.2.3 Стратегічні напрями розвитку міст в умовах постіндустріалізації.....	224
9.2.4 Маркетингові стратегії міст України.....	226
<i>Запитання для самоконтролю</i>	231
<i>Рекомендована література до теми</i>	231
ТЕСТИ	233
ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ	244
СЛОВНИК ТЕРМІНІВ	249
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	260
ДОДАТОК А ЄВРОПЕЙСЬКА ХАРТІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	269
ДОДАТОК Б ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО СТОЛИЦЮ УКРАЇНИ – МІСТО-ГЕРОЙ КИЇВ»	276
ДОДАТОК В КОНЦЕПЦІЯ РЕФОРМУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	288